

ORCID ID: 0000-0002-1605-2919
Doctor of Historical Sciences (Dr. Hab. in History),
Professor, Leading Research Fellow, Department Ukrainian Historiography,
Institute of History of Ukraine NAS of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
e-mail: ikolesnyk2002@gmail.com

MENTAL MAP OF PERSONALITY AS A FRAMEWORK OF BIOGRAPHICAL STUDIES

Abstract. This article covers new approaches to biographical studies. He introduces the concept of “biographical world” (communication model of human and its close and distant environment). The concept “mental map of particularity” includes such “points” as: Places, Events, Artifacts, People, Strategies, Future Scenario, Personal Ideology, etc.

Keywords: personal history, biography, biographical world, mental map of personality.

УДК 030:37(092)(477)

Н. М. КОЛЯДА
ORCID ID: 0000-0001-7743-7831
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,
провідний науковий співробітник
відділу педагогічного джерелознавства та біографістики
Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського
e-mail: Koliada_n@ukr.net

РОЗКРИТТЯ ЖИТТЄТВОРЧОГО ШЛЯХУ ПЕРСОНАЛІЙ У ДОВІДКОВИХ ВИДАННЯХ ЯК ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ

Анотація. Розкрито актуальність вивчення питань біографіки як сфери наукової творчості, видавничо-інформаційної роботи, біографічних досліджень доробку педагогів, освітян, громадських діячів на певному історико-педагогічному етапі.

З'ясовано, що з-поміж основних завдань української педагогічної біографіки – розкриття життєтворчого шляху персоналій у довідкових виданнях, зокрема біографічних енциклопедичних довідниках, словниках та ін.

Перспективи подальших наукових студій полягають у підсиленні міждисциплінарних досліджень педагогічної біографіки як складника національної пам'яті.

Ключові слова: біографічні дослідження, педагогічна біографіка, довідкові видання, енциклопедія, біографічний енциклопедичний словник.

В епоху стрімкого накопичення інформації, розвитку теоретичних та методичних засад біографічних наукових досліджень актуальним є вивчення питань педагогічної біографіки як сфери наукової творчості, видавничо-інформаційної роботи, аналіз біографій педагогів, освітян, громадських діячів на певному історико-педагогічному етапі.

З-поміж основних завдань української педагогічної біографіки як складника національної пам'яті – розкриття життєвого і творчого шляху персоналій задля цілісного представлення процесу розвитку гуманістичної педагогіки України.

В сучасному науково-інформаційному просторі, в контексті забезпечення однієї з найважливіших потреб суспільства у XXI ст. швидко дістати необхідну інформацію, яка б чітко відповідала вимогам актуальності, науковості, точності – набувають особливого значення довідкові видання, які є багатограними за тематикою, за цільовими особливостями і читацьким призначенням та розраховані на задоволення різноманітних інформаційних запитів суспільства. Мета таких видань – оптимально швидко надати читачеві стислу довідку, збагатити його інформацією достатньо повно та у компактному викладі.

У науковій літературі розрізняють види довідкових видань (англ. reference book) – «твори друку, що містять короткі відомості наукового, науково-популярного або прикладного характеру, видання, основним завданням і призначенням якого є подання матеріалу в зручній формі для швидкого отримання інформації різного характеру» [5, с. 51].

З-поміж різновидів довідкових видань – енциклопедії, енциклопедичні словники, енциклопедичні довідники, енциклопедичні словники-довідники, путівники, словники, довідники [2, с. 176–177].

Найпоширеніші та найпопулярніші довідкові видання – енциклопедії (у науковому обігу також вживають поняття «енциклопедичний словник», «енциклопедичний словник-довідник», «енциклопедичний довідник»). Енциклопедія – це «зведення основних відомостей з однієї чи усіх галузей знання та практичної діяльності, викладених у коротких статтях, розташованих за абеткою їхніх назв або в систематичному порядку» [3]. Залежно від обсягу представленої інформації енциклопедії поділяються на великі (кілька десятків томів), малі (10-12 томів), короткі (4-6 томів) і одно- тритомні, як правило, названі енциклопедичними словниками або довідниками.

На думку представників сучасної енциклопедистики, енциклопедичні видання є «джерелом виваженої, об'єктивної, вивіреної інформації, комплексних, різнобічних відомостей, викладених у зручній для читача компактній формі. Функційність енциклопедистики різноманітна й багатогранна. Ці видання виконують важливі інформаційно-довідкові, науково-освітні й культурні функції в суспільстві; інтегрують наукові знання; транслюють соціально важливі сенси; відображають загальний рівень знань та культури певного часового проміжку в тій чи іншій країні; подають цілісне уявлення про світ» [4, с. 8].

Сьогодні фахівці енциклопедичної справи активно використовують цифрові технології для подання в електронній формі вже сформованих баз знань, укладених від самого початку як паперові, а також з метою осучаснення усталених наукових відомостей. Тому набуває популярності та затребуваності окрема група довідкових енциклопедичних видань, таких як енциклопедія електронна, вебенциклопедія,

онлайн енциклопедія. У науковій літературі досить часто такі поняття вживають синонімічно, хоча й завважають істотні відмінності у їх тлумаченні. Зокрема, на думку дослідників, онлайн енциклопедії є популярними довідковими виданнями, оскільки «мають низку мультимедійних властивостей та особливий вид текстового подання – гіпертекст» [2, с. 186].

До окремої групи енциклопедичних довідників належать біографічні (біобібліографічні) довідкові видання, що вирізняються вузькою тематичною спрямованістю. Скажімо, довідкові видання, інноваційні ресурси провідних наукових установ, бібліотек, архівних установ. З-поміж інших заслуговує на увагу діяльність Відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (онлайн проект «Педагоги України: пам'ятаємо, шануємо!», 2022 р. [6] та ін. [1]) та онлайн-проекти Педагогічного музею України НАПН України [7].

У сучасному інформаційному просторі енциклопедичні видання інтерпретують в кількох аспектах – як «засіб поширення інформації у просторі й часі; вербалізований і систематизований інформаційний код доби; механізм впливу на суспільство; як інструмент інформаційних війн; чинник культури, інструмент формування культурних цінностей і установок тощо» [4, с. 8].

У контексті означеного конче необхідно досліджувати актуальні питання розвитку української педагогічної біографіки як складника національної пам'яті. Перспективи подальших наукових студій полягають у підсиленні міждисциплінарного аналізу джерел педагогічної біографіки як інформаційного ресурсу створення енциклопедичних словників, критеріального підходу до подання біографічної інформації про українських педагогів на сторінках енциклопедичного словника, тощо.

Список використаних джерел

1. Березівська Л. Д. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського як інтегратор і поширювач педагогічного біографічного знання. *Українська біографістика* : зб. наук. пр. Ін-ту біогр. дослідж. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. Вип. 12. С. 283–295. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2015_12_16 (дата звернення: 10.02.2023).
2. Гуржій А., Яцишин А., Лупаренко Л. Концепт і генеза поняття «онлайн енциклопедія» на сторінках вітчизняної наукової літератури. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки* / Нац. акад. держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2022. № 2. С. 172–191.
3. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. На заміну ДСТУ 3017-95 ; чин. від 2016-07-01. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 38 с. URL: https://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf (дата звернення: 10.02.2023).
4. Киридон А. Українська енциклопедистика в реаліях війни. *Українська енциклопедистика як складник інформаційного спротиву* : колект. монографія / за заг. ред. А. Киридон. Київ, 2022. С. 6–10.
5. Матеріали до словника енциклопедичних термінів / уклад.: Тетяна Березюк, Олександр Іщенко, Микола Железняк (відп. ред.) та ін. *Енциклопедичний вісник України* : зб. наук. пр. / НАН України, Ін-т енциклопед. досліджень. Київ, 2018. Число 10. С. 50–82.
6. Онлайн-проект «Педагоги України: пам'ятаємо, шануємо!» / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського* : офіц. сайт. Київ, 2022. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/?news=31232> (дата звернення: 12.02.2023).

7. Онлайн-проекти Педагогічного музею України у 2023 році. *Педагогічний музей України Національної академії педагогічних наук України* : офіц. сайт. Київ, 2023. URL: <http://pmu.in.ua/news/onlajn-proyekty-pedahohichnoho-muzeyu-ukrayiny-u-202/> (дата звернення: 12.02.2023).

UDC 030:37(092)(477)

N. M. KOLIADA
ORCID ID: 0000-0001-7743-7831
*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Researcher of the Department
of Pedagogical Source Studies and Biographystic
of V. O. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine
e-mail: Koliada_n@ukr.net*

DISCLOSURE OF THE LIFE-CREATING PATH OF PERSONALITY IN REFERENCE PUBLICATIONS AS THE TASK OF PEDAGOGICAL BIOGRAPHY

Abstract. The relevance of the study of biography issues as a field of scientific creativity, publishing and information work, biographical studies of the activities of teachers, educators and public figures at a certain historical and pedagogical stage has been revealed.

It has been disclosed that among the main tasks of the Ukrainian pedagogical biography is the disclosure of the life-creating path of personalities in reference publications, in particular, encyclopedic – biographical encyclopedic guides, dictionaries, etc.

The prospects for further scientific research are to strengthen interdisciplinary studies of pedagogical biography as a component of national memory.

Keywords: biographical studies, pedagogical biography, reference publications, encyclopedia, biographical encyclopedic dictionary.

УДК 930.25(477)-027.555-027.1(045)

О. О. КРАВЧЕНКО
ORCID ID: 0000-0002-9732-6546
*доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету соціальної та психологічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
e-mail: okskravchenko@ukr.net*

«МЕТОД УСНОЇ ІСТОРІЇ» В БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ